

Lagmannsrettens sammensetning i den nye jordskifteloven

Vibeke Marie Svendsen

Vibeke Marie Svendsen: Composition of the Court of Appeal in the Land Consolidation Act of 2013

KART OG PLAN, Vol. 77, pp. 314–320, POB 5003, NO-1432 Ås, ISSN 0047-3278

When the Land Consolidation Act of 21 June 2013 entered into force, the previous Land Consolidation Courts of Appeal were merged with the ordinary Courts of Appeal. Land Consolidation judges have been appointed and serve in the Courts of Appeal to ensure proper competency when appeals against land consolidation decisions are heard and decided. This article summarizes a survey conducted for my master thesis, of how the new provisions concerning the composition of the panels of the Courts of Appeal in Section 8-7 of the Land Consolidation Act and Section 12 second paragraph of the Courts of Justice act, have been applied by the different Courts of Appeal, approximately one and a half years after the New Land Consolidation Act entered into force.

Key words: Land consolidation, Court of Appeals, Appeal-system

Vibeke Marie Svendsen, Land Acquisition Advisor, Bane NOR Folloanen.

E-mail: vibeke.marie.svendsen@banenor.no

Innledning

Jordskifteretten er en særdomstol jf. domstoloven § 2 første ledd, hvis formål er å legge til rette for effektiv og rasjonell utnyttelse av fast eiendom, jf. jordskifteloven § 1-1 første ledd. Formålet med de ordinære domstolene er å avgjøre tvister, altså slå fast hva som er gjeldende rett. Jordskifterettens status som særdomstol forutsetter positiv lov hjemmel for å kunne ta en sak opp til behandling, og arbeidets særegne karakter krever i enkelte tilfeller spesielle prosessregler.

Ankebehandling av saker fra jordskifteretten har variert gjennom tidene, og ble nylig vesentlig endret ved ikrafttreddelsen av den nye jordskifteloven 1. januar 2016. Jordskifteoverrettene er historie, og vi har gått fra en tosporet ordning til et system hvor alle ankesaker fra jordskifteretten nå går til lagmannsrettene. Den jordskiftefaglige kompetansen i lagmannsretten er ivaretatt gjennom prosessregler i jordskifteloven (se for eksempel §§ 8-1, 8-2 og 8-10-) og tilsetting av jordskiftelagdommere.

I denne artikkelen beskrives noen av funnene gjort ved undersøkelse i forbindelse med min avsluttende masteroppgave ved NMBU våren 2017, om hvordan lagmanns-

rettene benytter seg av de nye lovbestemmelsene for lagmannsrettens sammensetning i jordskifteloven § 8-7 og domstoloven § 12 andre ledd (Svendsen 2017).

Anke etter jordskifteloven 1979

Den foregående ankeordningen etter jordskifteloven 1979 innebar et tosporet løp for ankebehandling av saker fra jordskifteretten, hvor kompetansen til overprøving var delt mellom lagmannsretten og jordskifteoverretten. Ordningen har blant annet blitt beskrevet slik:

«I gjeldende lov er i all hovedsak reglene slik at dom, rettsfastsettende vedtak og avgjørelser i tiltaks- og vernejordskifter kan ankes til lagmannsrett, mens alle andre avgjørelser etter jordskifteloven kan ankes til jordskifteoverrett» (Reiten 2015, s. 119).

For jordskifteoverretten var hovedregelen i jordskifteloven 1979 § 9 første ledd at retten ble satt med jordskifteoverdommer som leder og med fire oppnevnte jordskiftemeddommere. Unntaksvis kunne retten settes med bare to meddommere, dersom saken hadde gått

uten jordskiftemeddommere i jordskifteretten, jf. jordskifteloven 1979 § 9 tredje ledd.

I sakene som ble anket til lagmannsretten ble retten satt på vanlig måte etter domstoloven § 12 første ledd, med tre lagdommere.

Det vises for øvrig til Magne Reiten og Vidar Bergtuns artikkel i denne utgaven av Kart og Plan, der det gis en mer utfyllende beskrivelse av ankeordningen etter jordskifteloven av 1979 og forventningene ved overgangen til ny lov.

Ny ordning i ny jordskiftelov

Ved ikrafttreddelsen av den nye jordskifteloven har jordskifteoverrettene blitt avvirket. Alle ankesakene fra jordskifteretten går nå til lagmannsretten. En forutsetning for denne nye ordningen var å sikre at ankeinstansen blir satt sammen slik at den har rett kompetanse i forhold til hva saken gjelder (Prop. 101 L 2012-2013, s. 18). Dette vil ivareta de særegne hensynene som kan følge med saker fra jordskifteretten, og er gjort ved at det er tilsatt jordskiftelagdommere ved samtlige lagmannsretter. I hovedsak er det de tidligere jordskifteoverdommerne som har trådt inn i disse rollene.

Jordskifteloven § 8-7 og domstoloven § 12 andre ledd angir hvordan jordskiftelagdommeren skal benyttes ved rettens sammensetning. Der loven åpner for flere mulige sammensetninger er det førstelagmannen som skal fatte en beslutning om rettens sammensetning. Denne myndigheten kan også delegeres til en lagmann.

Det er også nytt i jordskifteloven at saker hvor det er anket over flere avgjørelser nå kan behandles samlet som én sak, etter § 8-1 sjette ledd. Dette er typisk saker hvor man etter jordskifteloven 1979 måtte anke deler av saken til lagmannsretten og få den ferdigbehandlet der, før jordskifteoverretten kunne behandle resten av anken. Beslutningsmyndigheten er lagt til førstelagmannen, som må avgjøre hvor hovedtyngden i saken ligger, og hvordan hele bredden i saken kan prøves på best mulig måte.

Regler om anke i jordskifteloven

Avgjørelsesformen jordskifteavgjørelse i den nye jordskifteloven omfatter det som et-

ter jordskifteloven 1979 skulle ankes til jordskifteoverretten. Ved anke over jordskifteavgjørelse (AJA) skal retten etter hovedregelen i jordskifteloven § 8-7 andre ledd settes med jordskiftelagdommer og to jordskiftemeddommere. Om en part krever det kan retten etter § 8-7 andre ledd andre punktum i tillegg til jordskiftelagdommeren settes med enten fire jordskiftemeddommere, eller etter tredje punktum med en lagdommer og en eller tre jordskiftemeddommere i tillegg til jordskiftelagdommeren. Det vil si at det totalt er fire ulike måter å sette sammen retten på ved anke over jordskifteavgjørelse.

Hvis det er bestemt felles behandling i en sak hvor det er anket over flere avgjørelser, beslutter førstelagmannen rettens sammensetning, likevel slik at jordskiftelagdommeren må delta hvis en av avgjørelsesformene det er anket over er jordskifteavgjørelse.

Nye regler om anke i domstoloven

Ved anke over dom (ASD), kjennelse (ASK) og vedtak fra jordskifteretten er hovedregelen, på samme måte som etter jordskifteloven 1979, at retten skal settes med tre lagdommere etter domstoloven § 12 første ledd, jf. jordskifteloven § 8-7 første ledd. Nytt er alternativet at førstelagmann kan beslutte at en av de tre dommerne skal være en jordskiftelagdommer, etter domstoloven § 12 andre ledd første punktum. I tillegg er det i § 12 andre ledd andre punktum tatt inn at tilsvarende sammensetning kan brukes «også i andre saker som gjelder bruks- eller eiendomsrett til fast eiendom». Det vil si saker som er anket fra tingretten.

Undersøkelsen

De overnevnte lovbestemmelsene er av helt ny karakter. Til tross for at undersøkelsen ble gjennomført våren 2017, bare litt over ett år etter lovens ikrafttredelse, hadde det allerede da dannet seg visse mønster for hvordan de nye lovbestemmelsene blir praktisert ved de ulike lagmannsrettene. Dette ble i undersøkelsen forsøkt belyst gjennom intervjuer med jordskiftelagdommerne ved samtlige lagmannsretter, med unntak av Borgarting,

som ikke hadde en egen jordskiftelagdommer ved tidspunktet for undersøkelsen.

Det statistiske materialet er basert på opplysninger fra jordskiftelagdommerne selv, samt fra Domstoladministrasjonen. Rettspraksis har hatt noe begrenset verdi som informasjonskilde, ganske enkelt fordi førstelagmannens beslutning om rettens

sammensetning ikke begrunnes i de enkelte rettsavgjørelsene. Dette må sees i sammenheng med at de aktuelle lovbestemmelsene er prosessregler, der avgjørelsene ikke er gjenstand for forhandlinger i retten og heller ikke kan angripes ved rettsmidler, selv om de kan brukes som ankegrunn (Bjerva mfl. 2016, s. 277).

Tabell 1: Saker anket fra jordskifterettene til lagmannsrettene i 2016, samt saker som ble overført fra jordskifteoverrettene, fordelt på lagdommer¹

Lagmannsrett	AJA overført fra jordskifteoverrett	Nye AJA	Delsum AJA	ASD	ASK	SKJ	Sum
Agder	13	10	23	10	7	1	41
Borgarting	5	4	9	11	2	1	23
Eidsivating	6	7	13	7	5	0	25
Frostating	4	5	9	12	7	1	29
Gulating	14	8	22	23	9	1	55
Hålogaland	4	4	8	12	5	0	25
Sum	46	38	84	75	35	4	198

Utgangspunktet for undersøkelsen var hvor mange og hva slags saker fra jordskifterettene som kommer inn til behandling i lagmannsrettene, som en indikasjon på hvor stort potensial det er for å benytte jordskiftelagdommerne i lagmannsrettene. Tabell 1 viser at det er snakk om et ikke ubetydelig antall saker, selv om sakstilfanget varierer noe mellom lagmannsrettene.

I de tilfellene hvor saker har blitt overført mellom domstoler fremkommer de i statistikken under den lagmannsrett som behandlet saken. I 2016 fikk blant annet Agder lagmannsrett overført 6 AJA-saker fra Gulating jordskifteoverrett, og Frostating lagmannsrett fikk overført 1 AJA-sak fra Eidsivating lagmannsrett, som senere ble endret til ASD-sak.

De tilfellene hvor det ankes over flere avgjørelser og det besluttes felles behandling av disse, fremkommer ikke særskilt i statistikken. En AJA-sak kan dermed omfatte anke over flere avgjørelser, for eksempel både AJA og ASD eller ASK. Det er måten den enkelte lagmannsrett registrerer inn sa-

ken som avgjør hvordan den fremkommer i statistikken.

Enkelte saker kan også bli avsluttet før ankeforhandling, for eksempel fordi det blir inngått forlik mellom partene, fordi anken er mangelfull, eller fordi det ikke blir betalt ankegebyr. I disse tilfellene kan jordskiftelagdommeren, som saksforberedende dommer jf. tvisteloven § 19-2, behandle saken som enedommer. Disse sakene fremkommer i en egen kolonne i tabell 2 og 3.

Det må også påpekes at 2016 ikke kan regnes som et «normalår». Ikke bare var det første året med ny jordskiftelov for både jordskifterettene og lagmannsrettene, fire domstoler har dette året også delt på to jordskiftelagdommere, som har fått direkte innvirkning på hvordan de nye lovbestemmelsene har blitt anvendt.

Anke over jordskifteavgjørelse

Til tross for at jordskiftelagdommeren etter jordskifteloven § 8-7 andre ledd skal delta ved behandling av anke over jordskifteav-

1. Tallmateriale utarbeidet av Viggo Finset, utreder i Frostating lagmannsrett, med basis i registreringer og søk i Lovisa, samt henvendelse til hver lagmannsrett ved respektive jordskiftelagdommere i forbindelse med samling for jordskiftelagdommere i februar 2017.

gjørelse, åpner loven for at førstelagmannen har full valgfrihet ved avgjørelsen om hvem som skal være saksforberedende dommer og leder for retten i hver enkelt sak, jf. § 8-7 fjerde ledd. Samtlige lagmannsretter har likevel organisert det slik at jordskiftelagdommeren mer eller mindre automatisk fyller denne rollen, også når retten settes med flere fagdommere. I praksis vil det si at sa-

kene først kommer inn til jordskiftelagdommeren, og at det er han eller hun som forbereder og berammer saken. Dette innebærer også at det er jordskiftelagdommeren som gjør en vurdering av hvordan retten bør settes sammen, og legger frem forslag om dette for førstelagmannen, eller den lagmannen som har fått delegert myndighet, for godkjenning.

Tabell 2: Rettens sammensetning ved behandling av AJA-saker som ble avsluttet i 2016, fordelt på lagdommer²

Lagmannsrett	1 jordskiftelagdommer og 2 jordskiftemeddommere	1 jordskiftelagdommer, 1 lagdommer og 1 jordskiftemeddommer	1 jordskiftelagdommer og 2 lagdommere	Jordskiftelagdommer som enedommer	Sum
Agder	9	0	0	0	9
Borgarting	4	1	0	1	6
Eidsivating	5	0	1	2	8
Frostating	2	0	2	1	5
Gulating	10	2	1	0	13
Hålogaland	2	3	1	0	6
Sum	32	6	5	4	47

Undersøkelsen viser at det først og fremst er hovedregelen i § 8-7 andre ledd, med jordskiftelagdommer og to jordskiftemeddommere, som benyttes for rettens sammensetning ved anke over jordskifteavgjørelse. I enkelte saker blir det likevel vurdert som hensiktsmessig å sette retten med en lagdommer av hensyn til sakens innhold. Det er hovedsakelig to vurderingskriterier som jordskiftelagdommeren legger til grunn for sin vurdering av rettens sammensetning; om det foreligger kompliserte juridiske spørsmål, og om det er tungtveiende prosessuelle forhold ved saken. I slike tilfeller kan jordskiftelagdommerne gjerne ønske å ha med en lagdommer (Svendsen 2017, s. 40-41).

Videre blir det gjort en avveining mellom fleksibiliteten og ressursituasjonen i den enkelte domstol og kompleksiteten i saken. Det er ikke ønskelig at retten settes med flere medlemmer enn det som er nødvendig for å sikre en samlet kompetanse i forhold til hva saken gjelder. Det er en generell oppfat-

ning blant jordskiftelagdommerne at det er lite sannsynlig at muligheten for å sette retten med fem medlemmer kommer til å bli benyttet i noen særlig grad, i så fall vil det være helt unntaksvis. Dette innebærer at to av de fire mulige sammensetningene som loven åpner for i praksis ikke anses som reelle alternativer.

Samtlige lagmannsretter har store utfordringer med dommerressurser, og mange saker settes med konstituerte dommere. De ulike lagmannsrettene har likevel i svært ulik grad vært opptatt av å benytte lagdommere i saker med anke over jordskifteavgjørelse. Ut ifra et ønske om å oppnå kompetanseutveksling mellom jordskiftelagdommeren og lagdommerne har to domstoler forsøkt å få med en lagdommer i samtlige saker hvor det har vært en lagdommer tilgjengelig. Det har riktignok vist seg vanskelig å få til i praksis, men det står i kontrast til særlig én annen domstol, hvor man ikke har ønsket å gå utover det som er nødvendig etter

2. Egenprodusert, basert på opplysninger fra jordskiftelagdommerne og Domstoladministrasjonen.

loven. Tre domstoler har vært positive til å bruke lagdommere i disse sakene, men har grunnet lav kapasitet kun fått det til i noen få saker.

Anke over dom og kjennelse fra jordskifteretten

Det er nytt i jordskifteloven at jordskiftelagdommeren kan sitte som en av tre dommere ved behandling av anke over dom og kjennel-

se fra jordskifteretten. Det er kun fire lagmannsretter som har hatt mulighet til å benytte seg av dette i løpet av 2016. Jordskiftelagdommerne i Frostating og Eidsivating lagmannsrett har fungert som konstituerte jordskiftelagdommere i henholdsvis Hålogaland og Borgarting lagmannsrett, og det ble bestemt at de ved sistnevnte domstoler kun skulle delta ved behandling av saker hvor det er påkrevd etter loven, altså kun i saker med anke over jordskifteavgjørelse.

Tabell 3: Rettens sammensetning ved behandling av ASD-saker anket fra jordskifterett som ble avsluttet i 2016, fordelt på lagdommer³

Lagmannsrett	3 lagdommere	1 jordskiftelagdommer og 2 lagdommere	Jordskiftelagdommer som enedommer	Sum
Agder	Mangler opplysninger	0	0	Mangler opplysninger
Borgarting	5	Ikke aktuelt i 2016	0	5
Eidsivating	4	0	1	5
Frostating	Mangler opplysninger	5	2	7
Gulating	19	8	0	27
Hålogaland	Mangler opplysninger	1 (Ikke aktuelt i 2016)	0	1
Sum	28	14	3	45

Tabell 4: Rettens sammensetning i behandling av ASK-saker anket fra jordskifterett som ble avsluttet i 2016, fordelt på lagdommer⁴

Lagmannsrett	3 lagdommere	1 jordskiftelagdommer og 2 lagdommere	Sum
Agder	Mangler opplysninger	2	2
Borgarting	2	Ikke aktuelt i 2016	2
Eidsivating	1	1	2
Frostating	Mangler opplysninger	4	4
Gulating	6	0	6
Hålogaland	Mangler opplysninger	Ikke aktuelt i 2016.	0
Sum	9	7	16

Det fremkommer av tabell 3 og 4 at flere domstoler ikke har fullstendig oversikt over det totale omfanget av disse sakene. Dette gjelder hovedsakelig de sakene som har blitt behandlet av tre lagdommere. Det har derfor ikke vært mulig å fremstille en komplett oversikt over disse sakene, og det er dermed

vanskelig å vurdere det totale potensialet for å bruke jordskiftelagdommere i slike saker.

Det er også grunn til å anta at tallene for de neste årene vil se annerledes ut. Både Hålogaland og Borgarting har i løpet av våren 2017 fått sine egne jordskiftelagdommere, og jordskiftelagdommerne i Frostating

3. Egenprodusert, basert på opplysninger fra jordskiftelagdommerne og Domstoladministrasjonen.

4. Ibid.

og Eidsivating har fra da kunnet fokusere på sakene fra sine egne domstoler.

I samtlige lagmannsretter er det en positiv innstilling til å bruke jordskiftelagdommerne i ASD- og ASK-saker, de blir sett på som en ekstra ressurs i domstolene og er i utgangspunktet aktuell for å sitte i retten i alle saker som kommer fra jordskifteretten. Det hender også at partene i en sak spesifikt ønsker at jordskiftelagdommeren skal delta ved behandlingen. Dette er gjerne i saker hvor landmåling eller spesielle tekniske spørsmål står sentralt i saken.

Det er først og fremst det praktiske rundt tidspunkt og rutiner for beramming av sakene, i tillegg til jordskiftelagdommerens totale kapasitet som blir avgjørende for om de deltar ved behandling av disse sakene. Én domstol har således gjort noen endringer i beramningssystemet for bedre å kunne utnytte jordskiftelagdommerens kompetanse i flere saker.

Anke over dom og kjennelse fra tingretten

Domstollovens nye § 12 andre ledd andre punktum åpner for at jordskiftelagdommeren kan delta ved behandling av saker anket fra tingrett, som gjelder bruks- eller eiendomsrett til fast eiendom. Undersøkelsen viser at det kun har vært én sak anket fra tingretten hvor en jordskiftelagdommer har deltatt i løpet av 2016. Denne saken ble behandlet i Gulating lagmannsrett. Per 1. mai 2017 har det i Hålogaland lagmannsrett allerede blitt behandlet to saker fra tingretten hvor jordskiftelagdommeren har deltatt. Dette kan tyde på at jordskiftelagdommerne vil komme til å delta ved behandling av en større andel slike saker i årene fremover.

Det er i forarbeidene til den nye jordskifteloven ikke særskilt drøftet hva slags saker som omfattes av denne lovbestemmelsen, utover at det omfatter saker hvor jordskifteretten og tingretten har parallell kompetanse, og saker hvor tvisten primært er knyttet til eiendommer, ikke eierskap eller utøving av forvaltning (Prop. 101 L (2012-2013), s. 486). Det er kun et par av domstolene som har hatt noen diskusjon om hva slags type saker dette i realiteten vil omfatte, og det kan synes som

om enkelte domstoler tolker loven strengere enn andre. Mens noen jordskiftelagdommere gav uttrykk for at det i utgangspunktet vil være aktuelt i saker som er sammenlignbare med hva en jordskiftedommer kan behandle i førsteinstans, viser rettspraksis fra 2017 at jordskiftelagdommerne i Frostating, Hålogaland og Gulating lagmannsrett har deltatt i hver sin sak hvor jordskifteretten ikke har kompetanse i første instans, se henholdsvis LF-2017-39494, LH-2016-105868 og LG-2017-7522.

Saker med felles behandling av flere avgjørelser

Antallet saker hvor det har vært behandlet anke over flere avgjørelser samlet i løpet av 2016 er ikke mulig å lese ut av statistikken. Likevel viser tabell 2 kolonne 4 at retten i fire AJA-saker har vært satt med jordskiftelagdommer og to lagdommere. Denne sammensetningen kan i henhold til jordskifteloven § 8-7 andre ledd ikke benyttes ved rene AJA-saker. Disse fire sakene må således være saker hvor det i tillegg til anke over jordskifteavgjørelse er behandlet anke over dom eller kjennelse. Jordskiftelagdommerne beskrev i intervjuene ytterligere 2-3 saker hvor flere avgjørelser er behandlet under ett, da med retten satt med en jordskiftelagdommer, en lagdommer og en jordskiftemeddommer. Det totale antallet saker med felles behandling av flere avgjørelser anslås derfor å være 6-7 saker i løpet av 2016.

Det er ofte jordskiftelagdommeren som kommer med forslag, men det er førstelagmannen som tar avgjørelsen om slike saker skal behandles samlet eller ikke. Ved vurderingen ser de blant annet på om det er nær sammenheng mellom avgjørelsene, og dermed naturlig å behandle alt som en sak. Det kan også gjøres en avveining om det er juridiske problemstillinger som tradisjonelt ville ha vært anket til lagmannsrett eller jordskifteoverrett, og om samlet behandling kan gi en effektiviseringsgevinst. Det har i løpet av 2016 vært minst ett tilfelle hvor en jordskiftelagdommer ikke har fått gehør for sitt ønske om felles behandling og rettens sammensetning i en sak. Det var i denne saken anket over både kjennelse og jordskifteavgjørelse,

og jordskiftelagdommeren ønsket å sette retten med jordskiftelagdommer, en lagdommer og en meddommer. Lagmannen med delegert myndighet besluttet at avgjørelsene skulle behandles separat, og anken ble delt opp. Dette innebar at anken over kjennelse ble prøvd først. Ved tidspunktet for undersøkelsen, våren 2017, hadde behandlingen av anken over kjennelse pågått i nesten ett år, og blant annet vært anket til Høyesterett, hvor den ble avvist. Anken over jordskifteavgjørelsen var på dette tidspunkt berammet til sommeren 2017. Hvis disse avgjørelsene hadde blitt behandlet samlet, er det rimelig å anta at den samlede saksbehandlingstiden hadde blitt kortere, og kostnadene sannsynligvis lavere.

Overskjønn

Etter skjønnsprosessloven § 34 andre og tredje ledd er hovedregelen at retten ved anke over skjønn, såkalt overskjønn, settes med en av rettens dommere og fire skjønnsmedlemmer. Jordskiftelagdommeren kan som en av lagmannsrettens dommere delta ved ankebehandling av skjønn, både anket fra jordskifteretten og tingretten. Ingen jordskiftelagdommere har i løpet av 2016 deltatt under realitetsbehandling av overskjønn. Det har riktig nok kommet inn noen få saker hvor jordskiftelagdommeren skulle ha deltatt, men disse har enten blitt hevet eller avvist før de kom til realitetsbehandling.

Oppsummering

2016 bør ses på som et slags innkjøringsår for både jordskifterettene og lagmannsrettene. Det er først når man kan se tilbake på statistikken over flere år at man vil få et klarere bilde av effektene av den nye ankeordningen. Undersøkelsen har likevel vist at selv om domstolene i utgangspunktet vurderer hver sak ut i fra hva slags kompetanse som er nødvendig for å få en best mulig prøving av sakens innhold, får lagmannsrettens kapasitetsproblemer direkte følger for hvordan retten blir satt sammen.

Det synes også klart at jordskiftelagdommeren blir sett på som en ressurs som bør brukes, og det så langt hovedsakelig har vært det store omfanget av AJA-saker, hvor jordskiftelagdommeren *må* delta, som har ført til begrensninger i benyttelsen av jordskiftelagdommeren i saker hvor han eller hun *kan* delta.

Referanser

- Bjerva, Ø.J., Holth, F., Reiten, M., Sky, P.K. og Aasen, I. (2016) Jordskifteloven. Kommentartutgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Prop. 101 L (2012-2013) Lov om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eiendom (jordskiftelova).
- Reiten, M. (2015) Nytt i ny jordskiftelov. Kart og Plan, Vol. 75(2), s. 110-120.
- Svendsen, V.M. (2017) Praktiseringen av de nye regler om lagmannsrettens sammensetning i jordskifteloven § 8-7 og domstoloven § 12 andre ledd. Ås: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.